

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 MOSS

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
20/3412 - 70

Saksbeh.:
Gro Koppen, 911 47 803

Dato:
02.03.2023

Oslo kommunes høringsuttalelse - høring av verneforslag for nasjonalpark i Østmarka og alternative verneformer

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i Oslo kommune viser til brev fra Statsforvalteren i Oslo og Viken av 14.10.2022, med høring av verneforslag for nasjonalpark i Østmarka og alternative verneformer.

Frist for å gi høringsuttalelse til verneforslaget er i høringsbrevet satt til 15.01.2023, men Oslo kommune har fått utsatt frist til 02.03.2023, for å rekke politisk behandling av høringsuttalelsen.

Oslo kommunes høringsuttalelse ble vedtatt av bystyret i møtet 01.03.2023, se sak 61/23 i vedlagte protokoll (s. 55-81).

Oslo kommunes høringsuttalelse – høring av verneforslag for nasjonalpark i Østmarka og alternative verneformer:

Overordnede merknader

Norsk rødliste for arter 2021 viser at halvparten av de truede artene i Norge lever i skog. Hele 84 prosent av alle planter, dyr, sopp og insekter som står i fare for å dø ut i skogen er tilknyttet gammelskogen. Men det blir dessverre mindre og mindre gammelskog. Skogvern er derfor det viktigste tiltaket vi har for å ta vare på norsk arts mangfold. Østmarka har store, sammenhengende, eldre skogsområder som gjør at den skiller seg spesielt ut i et regionalt perspektiv, og har et rikt mangfold av arter og naturtyper. Et større verneområde vil binde sammen leveområdene til en rekke sårbare, skoglevende arter og på den måten vil en ny stor nasjonalpark være en viktig del av løsningen på den akutte naturkrisen Oslo, Norge og verden står overfor. De store naturverdiene i Østmarka innbyr også til sterke og folkehelsefremmende natur- og friluftslivsopplevelser for Oslos befolkning og store deler av Østlandet.

Norge har mange nasjonalparker, men ingen i lavereliggende skogsterreng på Østlandet. En nasjonalpark i Østmarka vil gi et større mangfold av landskapstyper blant Norges nasjonalparker. Oslo kommune ønsker nasjonalpark i Østmarka, og støtter i all hovedsak opp om Statsforvalterens primære verneforslag, alternativ 1.

Østmarka har store naturverdier, men er også et svært viktig friluftslivsområde for innbyggere i Oslo. Det virker derfor hensiktsmessig at de bynære delene av Østmarka, hvor tilretteleggingen og bruken er særlig stor, holdes utenom verneforslaget, og at Statsforvalteren i sitt anbefalte alternativ legger opp til

en differensiering av områder som vernes som nasjonalpark etter naturmangfoldloven og som friluftslivsområde etter Markaloven.

En nasjonalpark i Østmarka vil bli den nasjonalparken i Norge som ligger tettest på store befolkningskonsentrasjoner, og dette innebærer at forskrifter og forvaltning av nasjonalparken ikke kan sidestilles med de fleste andre nasjonalparker i Norge, som stort sett ligger i mer rurale områder.

Østmarka har vært mye brukt, er mye brukt og vil i fremtiden også bli mye brukt. Bruken vil trolig øke med befolkningsvekst og fremtidig byutvikling. Oslo kommune mener derfor det er vesentlig at et eventuelt forvaltningsregime tar høyde for at verneområdene ligger tett på områder med store befolkningskonsentrasjoner, hvor mange hyppig benytter seg av områdene til et stort mangfold av aktiviteter. Oslo kommune vurderer at høringsdokumentet med tilhørende forslag til verneforskrifter beskriver en forvaltning som i stor grad ivaretar dagens friluftslivsaktiviteter i Østmarka og samtidig legger opp til en viss fleksibilitet når det gjelder nye aktivitetsformer.

Oslo kommune forventer at verneområder – i likhet med nåsituasjonen – daglig vil bli brukt av flere tusen personer, til hverdagsaktiviteter som friluftsliv og trening, og som sosial møteplass. Dette i motsetning til mange andre nasjonalparker som trolig brukes av mer erfarne friluftslivsutøvere over en noe lengre periode, for eksempel i en langhelg eller ferie. Oslo kommune mener det er viktig at man legger til grunn at en eventuell nasjonalpark i Østmarka i hovedsak trolig vil bli brukt til nokså kortvarige hverdagsaktiviteter.

Dersom det opprettes flere ulike typer verneområder (områder med ulike verneformål), er det viktig at brukerne av områdene ikke opplever en stor variasjon i regler for bruk av områdene, herunder rettigheter og plikter. Det bør oppleves som lettvis å bruke naturområdene i Østmarka, uten å måtte sette seg inn i mange detaljerte forskriftsbestemmelser og kartavgrensninger. Oslo kommune vurderer at det er potensiale for å forenkle de foreslåtte verneforskriftene ytterligere. Alternativt må Statsforvalteren legge ressurser inn i hvordan dette skal kommuniseres på en mest mulig forståelig måte slik at den enkelte bruker blir i stand til å opptre i tråd med forskriftene.

For Oslo kommune er det viktig at oppgaver knyttet til driften av Oslo kommunes skoger kan opprettholdes, og at friluftslivstilbudet til byens befolkning ikke reduseres. Fremtidig vern må ikke være til hinder for å vedlikeholde veier, stier og dammer, hogge juletre til London, etablere utebaser for skoler og barnehager og andre tiltak i undervisningsøyemed, samt for fremtidige tiltak for universell utforming.

Et sentralt prinsipp i den statlige styringen av kommunesektoren er at alle nye oppgaver eller regelendringer som gir kommunesektoren økte kostnader skal kompenseres fullt ut. Oslo kommune forutsetter derfor at kommunen vil få tilstrekkelig økonomisk kompensasjon for eventuelle fremtidige merkostnader vernet av Østmarka medfører.

Oslo kommune legger også til grunn at kommunen, ved berørte etater/virksomheter, vil involveres i videre dialog knyttet til vernet, herunder om forvaltningsplan, forvaltningsmyndighet og lokalisering av eventuelt nasjonalparksenter.

Vi viser til at Statsforvalterens forslag til forskrift for vern av naturreservat i Østmarka har inkludert følgende setning: «Det skal samtidig tas hensyn til bruk av naturreservat til idretts- og friluftsliv som ikke forringer verneverdiene nevnt i første ledd». Tilsvarende hensyn bør også kunne innlemmes i formålet til nasjonalparken, på bakgrunn av verneområdetets nåværende betydning for folkehelse og friluftsliv.

Ønsker dialog om justering av vernegrenser/verneformål

Oslo kommune har noen mindre forslag til justeringer av vernegrenser og verneformål begrunnet ut fra topografi og bruken av områdene.

Oslo kommune vurderer at enkelte områder som er foreslått som friluftslivsområder, ikke bør underlegges vern fordi de har svært høy bruksintensitet og slitasje, og begrenset med stillhet og ro. Dette inkluderer blant annet områder som er viktige for skoler og barnehager som turområder og baser for undervisning. Oslo foreslår i stedet å legge til nye områder som verneområder for friluftsliv. Oslo kommune ønsker dialog med Statsforvalteren om dette i etterkant av høringen. Oslo kommune er veldig positiv til at grunneiere i tilgrensende områder får tilbud om å verne skog og håper de ønsker vern for å øke det totale verneomfanget.

Tematiske merknader

Stier og løyper

Det er viktig for Oslo kommune at umerkede stier kan ryddes og vedlikeholdes. I forslagene til forskrifter skiller det ikke mellom blåmerkede og umerkede stier, men også umerkede stier må tas med dersom det skal lages et kart over stier som skal legges til grunn for forvaltningen.

Oslo kommune vurderer det vedlagte skiløypekartet som noe mangelfullt. Selv om kartet gir en oversikt over de viktigste skiløypene i de foreslåtte verneområdene, både maskinpreparerte og scooterpreparerte løyper, er det flere strekninger som burde vært angitt i kartet. Det finnes en del flere skiløyper som Oslo rydder og vedlikeholder hver barkmarksesong, men som ikke alltid ender opp med å bli preparert når vinteren kommer på grunn av utilstrekkelige snømengder. Oslo kommune mener likevel at disse skiløypene, som krever stort snøfall, bør kartfestes, og at dagens situasjon med rydding og vedlikehold av disse løypene i barkmarksesongen bør kunne videreføres med direkte dispensasjonshjemmel i en verneforskrift. Eksempler på løyper her er Sarabråten – Hauktjern – Kroktjern – Lut, Ole Reistad-løypa, Gudbrandsdalen – Karismyr – Skullerud, løypa som krysser Spinneren-området fra vest til øst, «Bøler»-løypa og flere andre. Oslo kommune ber Statsforvalteren om å supplere skiløypekartet i dialog med Bymiljøetaten.

Universell utforming

Tiltak for universell utforming er ikke nevnt i høringsdokumentet. Oslo kommune mener det er viktig at hele byens befolkning skal kunne oppleve Østmarka. Kommunen har gjort flere tilretteleggingstiltak for universell utforming, men mener at dette kan ivaretas bedre, og at det bør gjøres ytterligere tiltak i årene som kommer. Oslo mener at mulighetene for å kunne utføre tilretteleggingstiltak med tanke på universell utforming må ivaretas ved eventuell opprettelse av nye verneområder i Østmarka. Dette for å sikre at personer med nedsatt bevegelighet kan oppleve miljøkvalitetene i eventuelle nye verneområder, blant annet fiskeplasser, bålplasser, kulturlandskap og kulturminner.

På skogsbilveiene som eventuelt vil være båndlagt av verneområder, er Oslo kommune avhengig av at fastboende og besøkende til fastboende har ubegrensede kjørerettigheter. Slik verneforslagene er geografisk avgrenset gjelder dette spesielt til Vangen og Skjelbreia.

El-sykler

Bruken av el-sykler har økt mye de siste årene. I høringsdokumentet kommer det fram at det vil tillates ferdsel med el-sykkel på veier og på nærmere angitte strekninger som skal binde sammen disse veiene. Oslo kommune mener dette er et godt forslag.

Til § 7 – Ferdsel og aktiviteter Vi kan ikke se at man i høringsdokumentene har vurdert særskilt om det er nødvendig å forby sykling i sone A. Vi mener det vil være riktig å gjøre en fornyet vurdering av

restriksjonsnivået i dagens Østmarka naturreservat i forbindelse med en etablering av nasjonalpark, og ber om at det gjøres en konkret vurdering av dette før endelig vedtak.

Godkjente bålplasser

Oslo kommune drifter flere bålplasser i Østmarka som er godkjent for helårsbruk. Ifølge verneforslagene vil to godkjente bålplasser berøres; bålplassene ved Rundvann og Setertjern i foreslått verneområde for friluftsliv. Oslo kommune mener at disse bør videreføres på samme måte som i dag, med tilhørende vedlikehold, da dette er viktig for friluftslivet. Oslo kommune anser ordlyden i de foreslåtte verneforskriftene (for alle verneformer; nasjonalpark, naturreservat og friluftslivsområde) for å dekke dette. Verneforskriftene åpner for «bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk».

I flere turkart er det angitt en godkjent bål plass ved Askevann i Oslo kommune. Denne er ikke lenger godkjent. Nylig fikk også Oslo kommune beskjed fra Nordre Follo brannvesen om å legge ned de godkjente bålplassene på Oslo kommunes eiendom i Enebakk kommune, det vil si ved Skjelbreia, Vangen og Kjerremåsatjern.

Oslo kommune mener verneforskriftene bør åpne for å opprette nye godkjente bålplasser, eventuelt gjenopprette nedlagte godkjente bålplasser, da bålfyring er en meget populær aktivitet for brukerne av Østmarka. Oslo foreslår at en dispensasjonsadgang for å opprette godkjente bålplasser legges inn i foreslåtte verneforskrifter.

Undervisning og utebaser

Statsforvalteren viser til at eventuelle nye verneområder i Østmarka kan være godt egnet til undervisning og forskning. Oslo kommune har aktivt drevet naturveiledning for skoleklasser i Osloskolen i flere tiår. Noen av disse oppleggene har foregått i områder som berøres av verneforslagene. Selv om oppleggene er enkle og, slik Oslo kommune forstår det, ikke søknadspiktige, viser kommunen likevel til at eventuell opprettelse av nye verneområder ikke må være til hinder for å videreføre dette arbeidet. Oslo kommune mener det er viktig at elever i Osloskolen har et undervisningstilbud i Østmarka som organiseres av fagpersoner innen skog og naturforvaltning.

Oslo kommune har over lang tid åpnet for å gi mulighet til at skoler og barnehager etter søknad kan få tillatelse til å opprette utebaser for undervisning i Østmarka. Per i dag er det mer enn 30 slike utebaser. Oslo kommune mener det er svært viktig at disse videreføres i eventuelle verneområder etter samme vilkår som Oslo kommune har stilt til skolene og barnehagene hva gjelder befaringsrett, tildeling av områder og tillatelse til å oppføre lavvoer, bålplasser og liknende. Oslo kommune mener det er svært viktig og gir folkehelsegevinst at barn i skoler og barnehager har et fast turmål og tilholdssted med mulighet til å gjennomføre undervisningsopplegg. Likeledes har disse utebasene stor verdi for andre turfolk den tid skolene og barnehagene ikke bruker utebasene.

Oslo kommune mener ikke bare at dagens utebaser bør videreføres, men også at det må være rom for å kunne gi tillatelse til å opprette nye utebaser i fremtiden, spesielt grunnet forventet befolkningsvekst.

De fleste av utebasene er opprettet i bynær og mye brukt skog. Statsforvalterens kart tegner inn flere av dagens utebaser i foreslåtte verneområder. Samtidig foreslår Statsforvalteren å utvide friluftslivsområdene så mye at flere av områdene som er godt egnet for å opprette utebaser for skoler og barnehager, vil være underlagt vern. Oslo kommune mener dette er uheldig, og for å sikre at skoler og barnehager kan opprette og videreutvikle utebaser også i fremtiden, mener Oslo kommune at noen foreslåtte utvidelser må utgå, jf. omtale over (under justering av vernegrenser/verneformål). Dette gjelder områder hvor Oslo kommune uansett mener at det foregår såpass mye aktiviteter av mange slag, og som har så nær beliggenhet til byen, at formålet med vern som friluftslivsområde etter markaloven neppe oppfylles.

Oslo kommune gir nokså ofte tillatelse til at skoler, alt fra barnetrinn til videregående og universitet, samt barnehager, gjennomfører undervisningsprosjekter som innebærer høsting av naturressurser, oppføring av mindre konstruksjoner, kunstprosjekter og liknende. Typisk vil dette være i forbindelse med fag som kunst- og håndverk eller andre fag som innebærer bruk av verktøy og redskaper. Oslo kommune mener det er viktig at Osloskolen har mulighet til å bli kjent med de lokale naturressursene i Oslo, og også hvordan disse kan brukes som fornybare ressurser til bygging, men også til kunst og håndverk. Det må være lettvinnt for undervisningsinstitusjonene å kunne benytte seg av slike tilbud, og at dette ikke underlegges tyngre saksbehandling enn hva Oslo kommune praktiserer i dag. De fleste av områdene som brukes til slike prosjekter, ligger i de mer bynære og mye trafikkerte delene av nye foreslåtte verneområder. Oslo kommune mener at dette også er et hensyn som gjør at de mest bynære og trafikkerte områdene av de nye foreslåtte verneområdene bør utgå.

Oslo kommune ønsker videre dialog med statlige myndigheter med sikte på å etablere et nasjonalparksenter/ naturinformasjonssenter i tilknytning til nasjonalparken. Nasjonalparksentret vil fungere som en dør til naturen i Østmarka og formidle kunnskap til ulike brukergrupper. Spesielt viktig målgruppe er barn og ungdom.

Telting

På grunn av mengden mennesker i Oslo foregår det mye overnatting i Østmarka. Det meste foregår i henhold til reglene i frilufsloven, men Oslo kommune håndterer mange brudd på overnattningsregler hvert år. Dette håndheves av eget naturoppsynspersonell.

På grunn av høy bruk og kupert landskap, blir det ofte rift om de bedre teltplassene. For å unngå at godt egnede teltplasser ofte vil være opptatt, mener Oslo kommune at man bør inkludere en bestemmelse om tidsavgrensning i overnatting i eventuelt nye verneområder. Det er vanlig å finne slike bestemmelser i verneforskrifter for andre nasjonalparker, for eksempel at retten til telting avgrenses til maksimalt ti dager. Oslo kommune mener at en tidsavgrensning er fornuftig. Selv om noen områder av Østmarka kanskje kan defineres som «fjernt fra bebyggelse» etter frilufsloven, hvilket vil gi adgang til lengre tids overnatting, mener Oslo kommune at man bør ha en forskriftsfestet tidsavgrensning på kortere tid, i tråd med frilufslovens bestemmelser, for å unngå konflikter mellom de mange som ønsker å overnatte i Østmarka. På grunn av nærheten til byen oppstår det jevnlig også tilfeller der noen bosetter seg på mer permanent basis i Østmarka. Dette er uønsket, da slike bosettinger ofte medfører stor slitasje på et lite område.

Støy og forurensning

Oslo kommune stiller spørsmål ved hva som menes med lette motordrevne redskaper som kan brukes ved utøvelse av friluftsliv, og om dette inkluderer for eksempel motordrevne isbor som kan brukes til isfiske. Dette bør presiseres med eksempler eller nærmere beskrivelse.

Restaurering av myr

Det finnes mange små og noen store myrer på Oslo kommunes eiendom i Østmarka. Totalt areal med myr er 2839 dekar, fordelt på 167 myrer. 644 dekar ligger i foreslått friluftslivsområde, 1822 i foreslått nasjonalpark (alternativ 1, 120 av disse i dagens naturreservat) og 374 utenom foreslåtte verneområder. 85 prosent av myrene på kommunens eiendom i Østmarka i Oslo kommune er tidligere grøftet, mens bare 15 prosent er intakte myrer. I den delen av Oslo kommunes eiendom som ligger i Enebakk er andeler intakte myrer noe høyere, men domineres fortsatt av grøftede og granplantede myrer.

Myrene på Oslo kommunes eiendom er grøftet for å drenere bort vann, hovedsakelig for å kunne plante skog. På flesteparten av myrene har formålet med grøftingen vært oppnådd; dreneringen har vært god og tilplanting av énsjiktet granskog har lyktes. I flere tilfeller har disse granplantasjene til og med nådd såkalt hogstmoden alder og kvalitet. Det finnes også noen industrielle torvuttak fra tidligere tider.

Oslo kommune har på eget initiativ brukt betydelige ressurser på å restaurere grøftede myrer i Østmarka, i tillegg til myrer på egen eiendom i Sørmarka, Lillomarka, Nordmarka og Maridalen. I årene 2019-2021 har kommunen restaurert 201 dekar myr i Østmarka innenfor kommunens grenser. 114 dekar ligger i området som i høringen er foreslått til friluftslivsområde, 69 i foreslått nasjonalpark (alternativ 1) og 18 utenfor foreslåtte verneområder.

Oslo kommune mener det er nødvendig å videreføre dette arbeidet i eventuelt nye verneområder for å skape et adekvat naturgrunnlag for en nasjonalpark. Oslo kommune mener også at de mange gode miljøeffektene av å restaurere myr er viktige og stadig mer aktuelle. Oslo mener videre at å restaurere myrer kan ha en verdi for friluftslivsopplevelsene i Østmarka.

Dette er et ressurskrevende arbeid, og prosjektene som er utført i Oslo de siste årene, representerer myrer som utfra driftstekniske hensyn er relativt enkle å restaurere. Terrenget i Østmarka gjør en del av de tidligere grøftede myrene driftsteknisk vanskelig tilgjengelige, og ettersom skogplantingen har vært såpass vellykket i mange tilfeller, innebærer fremtidig restaurering mye hogst og uttransportering av tømmer og hogstavfall.

Oslo kommune har utarbeidet en oversikt over alle myrene på kommunens eiendom i Oslo kommune, og for en håndfull av myrene foreligger det planer for restaurering. Arbeidet kan innebære bruk av nødvendige driftsmetoder med tilhørende utstyr som kan medføre nokså store endringer i landskapsbildet. Oslo kommune mener det er viktig at myrrestaurering videreføres i eventuelt nye verneområder, og at fremtidig vern ikke hindrer dette.

Restaurering av skog

Oslo kommune har, siden de første skogeiendommene ble kjøpt på slutten av 1800-tallet, hatt skogsdrift i egen regi og med eget personell. Selv om Østmarka er kjent for furukledde koller og rygger, preges Oslo kommunes eiendom i Østmarka i stor grad av grankulturskog, altså skog som har fulgt et skjøtselsregime etter moderne skogbruksprinsipper, med gran som det dominerende treslaget. 14 670 dekar av Oslo kommunes eiendom i foreslåtte verneområder har slik skog.

Fra 1940-tallet og utover er det gjennomført mange små og store flatehogster på Oslo kommunes eiendom i Østmarka. Etter flatehogstene har man normalt forynget disse hogstflatene ved å plante granplanter. Siden har man normalt gjennomført ungskogpleie og eventuelt én eller to tynningshogster før eventuell ny foryngelseshogst.

Store arealer av Oslo kommunes eiendom i Østmarka preges derfor av énsjiktet granskog, hovedsakelig i såkalt tynningsalder. Her er det biologiske mangfoldet lavt, og Oslo mener derfor det er nødvendig å gjennomføre restaurering av slike skogsarealer for å kunne bidra til et naturmangfold som er adekvat for en nasjonalpark.

Oslo kommune har erfaring med flere ulike driftsmetoder med eget moderne utstyr som kan bidra til å bryte opp monoton skog for å etablere et mer variert skogbilde med tilhørende økt biologisk mangfold. Oslo kommune mener det er viktig at dette arbeidet videreføres i monotone granskoger i de foreslåtte verneområdene.

Det finnes områder på Oslo kommunes eiendom i Østmarka der det tidligere har blitt plantet treslag som ikke er naturlig hjemmehørende i norsk natur. Oslo kommune har de senere årene utført arbeid for å fjerne disse treslagene og bekjempe eventuell ny foryngelse. Oslo kommune mener det er viktig at dette arbeidet videreføres i eventuelt nye verneområder.

Som restaurering av myr, er også arbeid med restaurering av skog ressurskrevende, og kan innebære bruk av nødvendige driftsmetoder med tilhørende utstyr som kan medføre nokså store endringer i landskapsbildet. Oslo kommune mener derfor at formidlingen av skogrestaureringsarbeidet er viktig, særlig det langsiktige perspektivet i slikt arbeid.

Vegetasjonsrydding rundt hus, hytter og vassdragsanlegg

Oslo kommunes hus- og hytteeiendommer i de foreslåtte verneområdene bør sidestilles med de private hytteeiendommene hva gjelder vegetasjonsrydding. Dette gjelder eiendommene som ligger i foreslåtte nasjonalpark-/naturreservatavgrensninger: Gamle-Vangen, Skjelbreia, Donsmåsan, Deliseter, Bøvelstad, Smørhullet og Kjerringhøgda, inkludert eiendommens eventuelle tilleggsbygninger som låver, uthus og liknende.

For hus- og hytteeiendommer i foreslått friluftslivsområde anser Oslo kommune at formuleringene i foreslått verneforskrift dekker behovet for vegetasjonsrydding rundt disse.

Det vil videre være behov for jevnlig vegetasjonsrydding i tilknytning til Oslo kommunes vassdragsanlegg. Dette er beskrevet nærmere under avsnittet om vassdragsanlegg.

Ved og spiselige vekster

Ifølge foreslåtte verneforskrifter vil det være forbudt å felle eller ta ved av døde trær innenfor verneområdene. Bålbrenning er en svært populær aktivitet i Østmarka, også i de foreslåtte verneområdene. Bålbrenning skjer både under korte dagsturer og under overnattingsturer. I en stor omkrets rundt de populære leirplassene er det i dag ikke mulig å oppdrive tørr ved eller pinner. Dette er et eksempel på en ny begrensning som det vil være krevende å håndheve og kommunisere.

Ifølge foreslåtte verneforskrifter vil høsting av spiselige vekster fortsatt være tillatt til eget bruk. Oslo kommune erfarer at det er flere næringsvirksomheter som høster spiselige vekster i Østmarka. Et forbud mot høsting i kommersielt øyemed kan medføre et større kommunikasjonsbehov.

Oslo kommune mener at friluftslovens bestemmelser bør gjelde for disse aktivitetene.

Utsiktspunkter

Oslo kommune merker seg at foreslåtte verneforskrifter åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til rydding av utsiktspunkter. Oslo kommune har kartlagt nærmere hundre utsiktspunkter i Østmarka på Oslo kommunes eiendom, og det er utført utsiktshogst med påfølgende vegetasjonsrydding ved flere av disse. Det er positivt at det gis adgang til å vedlikeholde disse i eventuelle nye verneområder.

Plantevernmidler

Ifølge foreslåtte verneforskrifter vil det være forbudt å bruke plantevernmidler. Oslo bruker hvert år store ressurser på bekjempelse av uønskede, introduserte arter i Østmarka. Det aller meste skjer gjennom metoder som ikke innebærer bruk av plantevernmidler. Likevel har det, ved noen svært få anledninger, vært brukt plantevernmidler på noen forekomster av noen spesifikke arter, da dette ses på som den eneste effektive måten å bekjempe disse. Selv om dette ikke har vært aktuelt i de kartfestede forslagene til verneområdene i høringsforslaget, kan det likevel hende at disse artene sprer seg til de eventuelt nye verneområdene. Randsonen av Østmarka har stedvis store forekomster av uønskede arter.

Oslo kommune mener en forskrift bør åpne for at forvaltningsmyndigheten i særskilte tilfeller kan godkjenne bruk av plantevernmidler der dette anses som eneste hensiktsmessige metode for effektiv bekjempelse.

Jakt, fangst og fiske

Det er vanlig praksis at jakt-, fangst- og fiskerettighetene til en grunneier opprettholdes i verneområder, og det er også foreslått i denne høringen. Oslo kommune mener at dette er riktig. Administreringen av jakt og fangst i de foreslåtte verneområdene gjøres i dag av Oslo kommune med bistand fra lokale jakt- og fangstorganisasjoner. Oslo kommunes eget naturoppsynspersonell utfører oppsyn og kontroll med dette, det samme gjelder oppsyn og kontroll av fiske og krepsing. Administreringen av Oslo kommunes rettigheter etter lakse- og innlandsfiskeoven utføres av Osломarka fiskeadministrasjon etter avtale med grunneierne. De utfører også oppgaver knyttet til fiskestell, herunder oppsyn.

Viltforvaltning

Bymiljøetaten er viltforvaltningsmyndighet i Oslo kommune. Det er viktig at etaten fortsatt får tilgang til å utføre nødvendige arbeidsoppgaver knyttet til dette i de verneområdene som ligger i Oslo kommune. Dette bør tydeliggjøres i forskriftene.

Som veieier opplever Oslo kommune at bever kan skape problemer for fremkommeligheten for både friluftslivsutøvere, fastboende og andre som må ha tilgang til veinettet i Østmarka. Dette gjelder særlig Rausjømarka, hvor enkelte veistrekninger tidvis kan være ufremkommelige på grunn av beverens aktiviteter. Oversvømmelser kan oppstå raskt, noen ganger over natta. Oslo kommune har per i dag dispensasjon fra viltforvaltningsmyndigheten i Enebakk kommune til å rive små, nybygde demninger fortløpende. Tiltaket har i flere tilfeller hatt positiv effekt ved at beveren har gitt opp etablering, og heller søkt ut i større vann for å etablere seg der. For å forebygge etablering av beverdemninger på steder hvor dette medfører oversvømmelser av veistrekninger, er det viktig for Oslo kommune at muligheten for å kunne søke om å gjennomføre tiltak opprettholdes ved et vern. I tillegg til å forebygge oversvømmelser, bidrar fjerning av beverdemninger til å forhindre sedimentering som kan skade elvemusling.

Kulturminner

Oslo kommune er positiv til at kulturminner tas vare på og tydeliggjøres for publikum gjennom informasjonsarbeid, veiledning og skjøtsel.

Oslo kommune mener at kartleggingen av kulturminner i de foreslåtte verneområdene er noe mangelfull, og at det finnes flere kulturminner av betydning enn de som er beskrevet. Det mangler en del kulturminner som er registrert i Riksantikvarens database Askeladden. Oslo kommune ber om at kartgrunnlagene fra Askeladden tas aktivt med inn i videre arbeid med verneforslaget.

Oslo kommune vil påpeke at alle kategorier av kulturminner innenfor verneområdet forteller om historisk bruk av marka, dette gjelder ikke bare kulturminnene knyttet til fløtning. Historisk bruk av marka omfatter blant annet jakt og fiske i steinalderen, utnytting av utmarksressurser i middelalder, jernutvinning, tømmerdrift, setring, husmannsvesenet, gjemmested for Milorg eller nyere bruk av marka til friluftsliv og rekreasjon. Verneformålet bør derfor først og fremst formidle både mangfoldet og tidsspennet kulturminnene representerer. I tillegg har Østmarka en særlig plass i historien om fremveksten av friluftsliv som idé og folkerekreasjon i Norge, og dermed nasjonalparken som virkemiddel og vernekategori. Dette bør være spesielt viktig å løfte fram i verneformålet.

Videre mener Oslo kommune at det faktum at store deler av Østmarka er kulturlandskap (i betydningen landskap formet av menneskelig bruk opp igjennom tidene) nettopp er en viktig kvalitet å framheve i verneplanprosessen. Østmarka vil ikke bli en tradisjonell nasjonalpark hvor det først og fremst er urørt natur, men hvor både naturverdier og kulturminner kan fortelle om fortidens drift og bruk av den bynære skogen.

Oslo kommune vurderer at verneforslaget er godt egnet til å ivareta hensynet til kulturminner og kulturmiljø, og vurderer det som spesielt positivt at det er tatt inn et generelt forbud mot skade og ødeleggelse av kulturminner uavhengig av vernestatus.

I høringsdokumentet, under «*Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner*» heter det at «*Ansvar for kulturminner er tillagt Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet ved fylkeskommunen*». Oslo kommune bemerker at ansvaret innenfor Viken ligger til fylkeskommunen, mens innenfor Oslo er det kommunen ved Byantikvaren som er kulturminnemyndighet.

Dispensasjonsmyndigheten for de fleste automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner tillegges fra 2020 ikke Riksantikvaren, men er delegert til regional kulturminnemyndighet, som i Oslos tilfelle altså er kommunen selv ved Byantikvaren. Oslo kommune anmoder om at denne presiseringen ivaretas videre i verneprosessen, og i arbeidet med fremtidig forvaltningsplan.

Vassdragsanlegg som forvaltes og driftes av Oslo kommune må ikke inngå i en eventuell definisjon av kulturminner som er bredere enn gjeldende rett for kulturminnevern.

I henhold til foreslåtte verneforskrifter vil det være forbudt å flytte eller fjerne løse kulturminner, noe som også er gjeldende i dagens kulturminnerett. Oslo kommune erfarer at bruken av metallsøkere blant privatpersoner øker. Selv om kommunen per i dag mottar noen søknader om dette, og har retningslinjer for saksbehandling, avdekkes det også tilfeller der personer bruker metallsøker uten tillatelse fra grunneier, og at det i noen tilfeller på ulovlig vis er fjernet løse kulturminner. Oslo kommune ber Statsforvalteren vurdere om det bør tas inn et forbud mot bruk av privat metallsøker innenfor verneområdene. Bruk av metallsøker, og påfølgende graving etter gjenstander, vil kunne være til skade for uregistrerte kulturminner i verneområdene.

Motorisert ferdsel

Oslo kommunes generelle standpunkt er at det er ønskelig med minst mulig motorisert ferdsel, både på vei, på innmark og i utmark i Østmarka. I tillegg til nedenfor omtales også behov for motorisert ferdsel under avsnittet om vassdragsanlegg.

Per i dag er utgangspunktet at det ikke er tillatt med motorisert ferdsel på Oslo kommunes skogsbilveier. Likevel kan det gis dispensasjon til noen formål, og disse formålene er beskrevet i «*Mål og retningslinjer for forvaltning og drift av Oslo kommunes skoger*», som ble vedtatt av bystyret 19.12.2018.

Oslo kommune har en rekke arbeidsoppgaver knyttet til drift og naturoppsyn av Østmarka, og det er behov for å ivareta disse oppgavene også i fremtiden. Noen av oppgavene er lovpålagte gjennom sektorovergrepene regelverk, og noen utføres av kommunen som miljøforvaltningsmyndighet. Oslo kommune vil ha hyppig behov for motorisert ferdsel på skogsbilveier knyttet til blant annet veivedlikehold, tilsyn med vassdragsanlegg, naturoppsyn, viltforvaltning, håndtering av avfall og vedlikehold av lysløypenettet. I tillegg kan det være behov for å utføre en rekke andre driftsoppgaver, eksempelvis en bred portefølje av skjøtels- og tilretteleggingsoppgaver som vedlikehold av stier og løyper.

Innenfor de foreslåtte verneområdene eier Oslo kommune huseiendommene Gamle-Vangen, Skjelbreia, Donsmåsan, Deliseter (i eksisterende naturreservat), Bøvelstad, Smørhullet, Bjørnhølet, Dølerud (i eksisterende friluftslivsområde), Sølvstua (i eksisterende friluftslivsområde) og Torsmåsanhytta. De fleste av disse leies ut. Videre eier Oslo kommune tårnene på Kjerringhøgda og Klokkerudstallen. Selv om disse ikke er hus/hytter, er de byggverk som brukes hyppig av friluftslivsutøvere. Oslo kommune bør, som eier av disse eiendommene, ha ubegrenset kjørerett til Gamle-Vangen og Skjelbreia i forbindelse med tilsyn, vedlikehold og liknende. For de andre eiendommene mener Oslo kommune at kommunen bør ha lik tilgang til motorisert ferdsel (både på vei, innmark og utmark) i forbindelse med vedlikehold og annet nødvendig arbeid som eksempelvis private hytteeiere i Rausjømarka.

Oslo kommune må videre kunne drive motorisert ferdsel i forbindelse med utsetting og henting av beitedyr, samt vedlikehold av beitearealer. Kommunen vurderer at dette dekkes av de foreslåtte verneforskriftene med tanke på motorisert ferdsel på vei. Kjøreretten bør også gjelde bruk av for eksempel ATV på eksisterende beitearealer.

Flere etater i Oslo kommune kan i tillegg ha behov for tilgang til skogsbilveiene i Østmarka i forbindelse med kommunale oppgaver, for eksempel Bymiljøetaten og Vann- og avløpsetaten. Viltforvaltningen i Oslo kommune må også ha ubegrensede muligheter for motorisert ferdsel, både på vei, innmark og utmark, i forbindelse med utøvelse av nødvendige oppgaver.

Flere andre offentlige etater, eller aktører som utfører arbeid på vegne av offentlige etater, kan ha behov for motorisert ferdsel, eksempelvis Avinor (Haukåsen), etater som forvalter og drifter infrastruktur som kraftledninger, tele-installasjoner, Forsvaret og andre. Oslo kommune mener at dette behovet er godt ivaretatt gjennom foreslåtte verneforskrifter.

Dagens kjørerettigheter for fastboende, hytteeiere, Skiforeningen (som driver Vangen) og Oslomarka trekkhundklubb (som driver Skjelbreia), kan også bli påvirket av at noen av skogsbilveiene i Østmarka er foreslått inkludert i verneområder.

Vangenveien leder til en bopel som Oslo kommune leier ut til fastboende. Fastboende må fortsatt ha ubegrenset tilgang til veien, både for seg selv og besøkende, herunder også besøk av eksempelvis håndverkere, helsetjeneste og annet. Tilsvarende kjøring til de tre bopelene Mellomsaga, Nersaga og Dammen anser Oslo kommune som ivaretatt ved at Rausjøveien er avgrenset ut av foreslåtte verneområder. På Skjelbreia er det per i dag i praksis fastboende fra Oslomarka trekkhundklubb, og Oslo kommune mener at dagens tildeling av kjøretillatelse til trekkhundklubben er fornuftig.

Noe av dagens forvaltning av kjørerettigheter baserer seg på eldre avtaler mellom hytteeiere, Skiforeningen (Vangen skistue og leirskole) og Oslo kommune. Dette gjelder både motorisert ferdsel og ferdsel med hest med sulky/vogn/slede (som etter motorferdselloven regnes som motorferdsel).

Noen hytteeiere har også skjøtefestede kjørerettigheter på Oslo kommunes skogsbilveier som er mange tiår gamle. Det bør gjøres en nøye vurdering av om disse skal inkluderes i et eventuelt nytt forvaltningsregime. Oslo kommune forstår det slik at Statsforvalteren har kartlagt noe av dette i utredningsarbeidet, men i høringsdokumentet er ikke alle disse rettighetene presentert. Kommunen mener at kjørerettighetene må vurderes nøyere i det videre arbeidet med eventuelle nye verneområder.

Per i dag kan Oslo kommune gi kjøretillatelse til personer som på grunn av nedsatt bevegelighet ikke kan oppleve marka på annen måte enn gjennom motorisert ferdsel. Oslo mener dette også bør være en mulighet i eventuelle nye verneområder.

Østmarka brukes tilnærmet daglig av skoleklasser i Osloskolen. En god del skoleklasser får tildelt kjøretillatelse i forbindelse med gjennomføring av skogsturer fordi én eller flere elever i klassen har diagnoser som gjør at de ikke er i stand til å delta på skogsturer med resten av skoleklassen, med mindre de får muligheten til å benytte seg av motorisert ferdsel. Dette mener Oslo kommune bør videreføres, slik at alle skoleelever i Osloskolen også fremover skal ha mulighet til å oppleve Østmarka.

Oslo kommune viser også til andre verneområder i Norge, særlig nasjonalparker, der det gis tillatelse til motorisert ferdsel for de nevnte målgruppene, slik at de også kan oppleve nasjonalparkenes verdier. En forskjell mellom en nasjonalpark i et område med så mye mennesker og nasjonalparker i rurale områder, kan være at behovet for å tildele tillatelse til motorisert ferdsel vil være større. Både på veier og

eventuelt i utmark kan behovet være betydelig større i Østmarka, og dette vil forvaltningen måtte forholde seg til.

I tillegg til personer med nedsatte bevegelsesfunksjoner og skoleklasser kan Oslo kommune pr. i dag gi kjøretillatelse også til andre grupper. Oslo mener at kommunens retningslinjer for tildeling av kjøretillatelse er gode, og at de bør inkluderes i forvaltningsregimet for eventuelt nye verneområder.

Vi foreslår at § 8 d) første ledd justeres ved at ordene "i forbindelse med" føyes til. Altså «oppkjøring i forbindelse med skiløyper».

Bokstav d fastslår at oppkjøring av skiløyper avmerket på vernekart er tillatt. I tillegg til løypene som er avmerket på dette kartet, merker og rydder foreninger en del upreparerte løyper innenfor den foreslåtte nasjonalparken. I dag hender det også at det kjøres gjennom disse med scooter for å lage en såle. Vi ber om at det kan åpnes opp for dette etter søknad til forvaltningsmyndigheten, for eksempel ved at dette legges inn i § 8 under listen «Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til».

Vi foreslår at «nødvendig motorferdsel for frakt av utstyr ved arbeid på skiløypene», «kjøring på veiene i forbindelse med arbeid på stier og løyper» og "motorferdsel med gravemaskin der det skal gjennomføres tiltak på løypenettet" legges inn under § 8 under listen «Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til».

Vassdragsanlegg

Oslo kommune har ansvar for forvaltning og drift av ni vassdragsanlegg som vil påvirkes av verneforslagene. Disse anleggene er Mosjødammen, Rausjødammen, Svartordammen, Tonevanddammen, Langvann, Iglefjern, Kroktjern, Lutvann og Nøkle vann. Tonevanddammen er ikke opplyst om i høringsdokumentene.

Oslo kommune er pålagt av NVE å ha en viss minstevannføring i utløpsbakkene, hovedsakelig for å sikre forekomster av elvemusling. I høringsdokumentet står det at Nøkle vann har status som drikkevannskilde uten regulering, men Oslo kommune gjør oppmerksom på at Nøkle vann reguleres, både på grunn av vannstanden og grunnet vannføringen videre i Ljanselva. I forslag til forskrift for nasjonalpark legges det opp til at det vil være forbudt å drive regulering av vassdrag. Dette kommer fram av forskriftens § 3 første ledd. I forslag til forskrift for vern av naturreservat står ikke dette tydelig. Likevel kan det fremstå som at et forbud mot vassdragsregulering likevel vil omfattes av forskriften, eksempelvis i formuleringer som «Vegetasjonen (...) er vernet mot skade eller ødeleggelse» (§ 3, 2. ledd, bokstav a), «dreneringer eller annen tørrlegging» (§ 3, 2. ledd, bokstav c). Også formuleringer som «Dyrelivet (...) er vernet mot skade, ødeleggelse eller unødig forstyrrelser» (i forslag til forskrift for nasjonalpark § 5, 1. ledd og i forslag til forskrift for vern av naturreservat § 3, 2. ledd bokstav b), er muligens formuleringer som kan påvirke mulighetene til å gjennomføre vassdragsreguleringer. Små og kortvarige vassdragsreguleringer vil ha en viss påvirkning på vegetasjon- og dyreliv. Større og mer langvarige vassdragsreguleringer kan ha noe mer effekt på vegetasjons- og dyreliv.

I høringsdokumentet (på side 22) står det at det finnes «noen eldre dammer i utredningsområdet. Disse er opprinnelig etablert som fløtningsdammer, men kan nå betegnes som rekreasjonsdammer. Det foregår ingen regulering av disse vannene i dag.». Oslo kommune vil nyansere dette noe.

Det er riktig at dammene i sin tid ble etablert for fløtningsvirksomhet, men dammene har gjennomgått flere moderniseringer i løpet av årenes løp. Mosjødammen ble totalrehabilitert i 2004, Rausjødammen i 2007 og Svartordammen i 1998. I tilfellene Mosjødammen og Rausjødammen valgte man å totalrehabilitere anleggene med sikte på å bevare et «gammeldags» visuelt uttrykk. Dette ble gjort blant annet gjennom valg av steiner og sement. Svartordammen har ikke slikt uttrykk. Felles for alle tre

dammene er likevel at de faktisk er ganske nye anlegg som tilfredsstiller dagens krav til sikkerhet i vassdragsanlegg.

Fra tid til annen vil ulike værforhold påvirke vannstanden i de berørte vannene. I noen tilfeller, eksempelvis etter tørre somre, kan vannstanden i noen av vannene være så lav at det er aktuelt å regulere vannstanden i noen av de andre vannene, slik at eiendom (eksempelvis hytteeiendommene) ikke blir skadelidende. I andre tilfeller kan det være aktuelt å regulere vannene for å bidra til å ivareta biologisk mangfold, eksempelvis elvemuslinger. Disse eksemplene kan betegnes som ordinær regulering av vassdragene, og kan være nødvendige å gjennomføre ofte og på kort varsel. Selv om historikken de senere årene tilsier at behovet ikke er veldig stort, er det per i dag et reelt behov å kunne gjennomføre slike reguleringer, og det vil bli det også i fremtiden. I tillegg vil det ved lengre tidsintervaller være nødvendig å gjennomføre større reguleringer, både i volum og tid. Dette blant annet i forbindelse med vedlikeholds- og reparasjonsarbeider, funksjonstester ved lovpålagt tilsyn samt rehabilitering.

Tilsyn, vedlikehold og annet arbeid tilknyttet vassdragsanlegg reguleres av vannressursloven med tilhørende forskrifter og veiledere. Hvilke oppgaver eieren av et vassdragsanlegg er pålagt å følge opp, kommer an på selve anlegget, hvor den viktigste faktoren er hvilken konsekvensklasse vassdragsanlegget tilhører. Mosjødammen, Rausjødammen og Svartordammen tilhører konsekvensklasse 1 på en skala fra 0 til 4, noe som innebærer lovpålagte periodiske tilsyn, hovedtilsyn og revurderingstilsyn. De ulike tilsynene skal gjennomføres ved fastsatte tidsintervaller. Ved tilsynene skal man søke å avdekke utvikling i vassdragsanleggene som kan utgjøre en risiko for anlegget og omgivelsene, på kort og lang sikt. Regulering av vannstanden er sannsynlig ved disse tilsynene.

I tillegg til sikkerheten til selve vassdragsanlegget, er eier av et vassdragsanlegg også lovpålagt å se til at sikkerheten til allmennheten ivaretas. Dette innebærer blant annet krav til skilting, sperringer, broer, rekkverk, lenser og annet.

Det er med andre ord behov for fortsatt regulering av vassdragsanleggene som berøres i verneforslagene. I tillegg til selve reguleringene, må det også fortsatt være mulig å gjennomføre de ulike tilsynsformene etter de til enhver tid gjeldende bestemmelser i vannressursloven med tilhørende forskrifter. Likeledes må det være tilgang til å gjennomføre sikringstiltak for tredjeperson etter de til enhver tid gjeldende bestemmelser. Å gjennomføre sikringstiltak kan innebære mindre naturinngrep.

Et vassdragsanlegg varer aldri evig. På ett eller annet tidspunkt vil det være behov for å gjennomføre omfattende vedlikeholds- eller reparasjonsarbeider, eller til og med totalrehabilitering, for å overholde vassdragsloven med tilhørende forskrifter.

I slike tilfeller kan det være nødvendig å regulere vannene så mye at det vil innebære en betydelig endring i vannstanden i de berørte vannene. Vegetasjon- og dyreliv i og ved vannene vil nødvendigvis bli påvirket i en slik fase. Ved rehabiliteringstiltak vil det være nødvendig å regulere vannstanden helt ned til laveste regulerte vannstand (LRV), som er et nivå stadfestet av NVE. Dette nivået er flere meter lavere enn normal vannstand. Det kan til og med være nødvendig å regulere vannstanden til et enda lavere nivå enn dette for blant annet å kunne etablere fangdammer for å gjennomføre rehabiliteringsarbeidet.

Rehabiliteringsarbeid er arbeid som vanligvis ikke er nødvendig å gjennomføre særlig ofte, men det vil helt klart bli nødvendig i evighetsperspektivet til et verneområde. Oslo kommune tolker forskriftsforslagene slik at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til å gjennomføre slikt arbeid, da et vassdragsanlegg bør kunne dekkes av begrepet «anlegg».

Vassdragsloven med tilhørende bestemmelser gir NVE hjemmel til å pålegge eier av vassdragsanlegg vedlikeholds-, reparasjons- og rehabiliteringsarbeider. Dette kan til og med innebære totalrehabilitering

med nokså korte frister. Gjennom korrekt utført tilsyn, vedlikeholds-, reparasjons- og rehabiliteringsarbeider skal ikke en slik situasjon oppstå, men Oslo kommune opplyser allikevel om det, for å tydeliggjøre hvor viktig det er å kunne ha tilgang til å gjennomføre korrekt arbeid i forbindelse med vassdragsanleggene i verneforslaget.

For å imøtekomme bestemmelsene i damsikkerhetsforskriften vil det, med nokså hyppige tidsintervaller, være nødvendig å drive vegetasjonsrydding på og rundt vassdragsanleggene.

For Svartordammens del mener Oslo kommune at kartvedleggene til verneforslagene innebærer en tilstrekkelig sone rundt vassdragsanlegget som ikke forslås vernet, slik at vegetasjonsrydding kan gjennomføres uten å komme i konflikt med forskriftsforslagene.

For Rausjødammens del vurderer Oslo kommune at kartvedleggene i stor grad sørger for det samme, men at en sone rett sør og øst for selve anlegget bør utgå fra verneforslagene for at denne muligheten skal være tilstrekkelig god, dersom nødvendig arbeid knyttet til vassdragsanlegg ikke skal være unntatt fra verneforskriftens forbudsbestemmelser.

Hele Mosjødammen ligger inne i det foreslåtte verneområdet. En tilstrekkelig sone rundt Mosjødammen bør derfor utgå fra verneforslaget, dersom nødvendig arbeid knyttet til vassdragsanlegg ikke skal være unntatt fra verneforskriftens forbudsbestemmelser. En slik sone bør være 30 meter i radius fra selve damanlegget.

I forbindelse med nødvendig arbeid ved vassdragsanleggene kan det i enkelte tilfeller være nødvendig med motorisert ferdsel for transport av maskiner, materiell, verktøy og annet. For Svartordammens og Rausjødammens del vil ikke dette være en problemstilling, ettersom anleggene ligger tett inntil bilveier som ikke inngår i verneforslagene. Det kan være aktuelt med både bil, lastebil, gravemaskin, båt, ATV og snøskuter. For Mosjødammens del kan det fra tid til annen være behov for å benytte Mosjøveien til slik transport. Mosjøveien bør derfor unntas fra forbudet om motorisert ferdsel i forbindelse med nødvendige arbeidsoppgaver ved Mosjødammen, eventuelt bør Mosjøveien utgå fra verneforslaget. Likeledes kan det være nødvendig å transportere maskiner, materiell, verktøy og annet fra Mosjøveien og det siste stykket inn til Mosjødammen. Det kan innebære at det vil være nødvendig med motorisert ferdsel fra nordenden av Mosjøveien og på blåmerket sti inn til Mosjødammen, altså motorferdsel i utmark. For å ivareta dette mener Oslo kommune at motorisert ferdsel i utmark i forbindelse med nødvendige arbeidsoppgaver ved Mosjødammen, bør inngå som en unntaksbestemmelse i verneforskriften, eventuelt at dette området eller en definert strekning utgår fra verneforslagene.

Oslo kommune viser for øvrig til markaloven § 10, 1. ledd nr. 7, der arbeidsoppgaver knyttet til vassdragsanlegg er unntatt det generelle forbudet mot motorisert ferdsel i utmark. Oslo kommune mener en liknende formulering bør inkluderes i en verneforskrift dersom de aktuelle arealene inkluderes i ett eller flere verneområder.

Oslo kommune merker seg at Mosjødammen, Rausjødammen og Svartordammen omtales som kulturminner i høringsdokumentet. I den vide definisjon av begrepet kulturminne er dette korrekt, ettersom det er et menneskelig inngrep. Likevel presiserer kommunen at disse anleggene ikke er underlagt noe vern etter kulturminneloven, kommunal listeføring eller hensynssone etter plan- og bygningsloven. Å gjennomføre arbeider på eller rundt disse tre vassdragsanleggene kan derfor ikke anses som brudd på dagens gjeldende kulturminnerett. Arbeider på eller rundt disse vassdragsanleggene må derfor være unntatt kulturminnebestemmelsene i en eventuell verneforskrift.

I høringsdokumentene fremgår det ikke at Tonevanddammen ligger i foreslått verneområde. Dette er en liten dam som i praksis ikke har noen oppdemmede effekter lenger. Inntil for noen år siden var den likevel klassifisert i samme konsekvensklasse som Mosjødammen, Rausjødammen og Svartordammen. I 2020

ble den godkjent nedklassifisert til klasse 0 av NVE. Dette innebærer at det ikke er behov for å gjennomføre lovpålagt tilsyn med eventuelt tilhørende vedlikeholds-, reparasjons- og rehabiliteringsarbeider for å ivareta sikkerheten til selve anlegget. Likevel stilles det like strenge krav til å gjennomføre og vedlikeholde sikringstiltak for allmennheten. Dette kan innebære mindre naturinngrep, for eksempel etablering av skilt eller bro, og vedlikehold av disse.

Når det gjelder behov for motorisert ferdsel i utmark til Tonevanddammen så anser Oslo kommune behovet som lite. Behovet vil i så fall være ved eventuell etablering og vedlikehold av sikringstiltak for allmennheten. Dersom det skulle være behov for motorisert ferdsel i utmark til Tonevanddammen, vil det være behov for biltransport til Vangen. I en eventuell verneforskrift bør det gis dispensasjon til nødvendig bilkjøring til Vangen for å gjennomføre lovpålagt tilsyn med sikringstiltak for allmennheten.

I likhet med de andre vassdragsanleggene har ikke Tonevanddammen noe vern etter dagens gjeldende kulturminneregulverk, og også dette anlegget bør unntas fra kulturminnebestemmelsene i en eventuell verneforskrift, selv om anlegget ikke er registrert i utredningsarbeidet eller høringsforslaget.

Oslo kommune viser til at det ved vurderinger av flere nasjonalparker (Miljødirektoratet, 2021) har blitt anbefalt å avgrense nasjonalparkene mot vann med vassdragsregulering. Oslo mener derfor at vassdragsanleggene som er nevnt her, bør avgrenses fra nasjonalparken.

Oslo kommune mener også at vannspeilene til vannene som reguleres (altså Mosjøen, Rausjøen og Svartoren, kanskje ikke Tonevann) må utgå fra nasjonalparkavgrensningen, både på grunn av nevnte praksis fra andre nasjonalparker, men også for at fremtidig vassdragsregulering ikke skal komme i konflikt med forskriftsforslagenes formuleringer om at vegetasjon og dyreliv er vernet mot forstyrrelser.

I høringsdokumentet skriver Statsforvalteren at det neppe vil være aktuelt å gjennomføre tiltak for å tilbakeføre allerede eksisterende tekniske inngrep i de foreslåtte verneområdene. Oslo kommune mener at vassdragsanleggene må regnes som slike tekniske inngrep, og at det utfra dette alene vil være uaktuelt å tilbakeføre vassdragsanleggene til natur. Oslo kommune mener uansett at det vil være helt uaktuelt å tilbakeføre vassdragsanleggene som kommunen forvalter, da dette vil få svært store innvirkninger for hyttene og de fastboende i området, for noen kan eiendommene nesten bli ubrukelige. En eventuell nedleggelse av vassdragsanlegg må saksbehandles av NVE. Dermed er det justeringer i geografiske avgrensninger og/eller verneforskrift(er) som må til for at arbeidsoppgavene knyttet til vassdragsanleggene skal ivaretas i fremtiden.

Oppsummert mener Oslo kommune at alle vassdragsanlegg som eies, forvaltes og driftes av kommunen vil påvirkes av verneforskriftsforslagene. Oslo kommune mener det må gjøres en del endringer i forskriftene for at kommunen skal kunne gjennomføre lovpålagt arbeid etter vassdragsloven, og at tre av vassdragsanleggene fortsatt har en viss bruksfunksjon. Hvert av disse vassdragsanleggene har hver sine behov for endring i verneforskriftene. Oslo kommune spiller derfor inn at det sannsynligvis er hensiktsmessig å formulere de delene av verneforskriften(e) som vil angå vassdragsanleggene på en slik måte at de dekker alle nødvendige dispensasjoner fremfor at det formuleres detaljerte bestemmelser for hvert enkelt av vassdragsanleggene.

Veinettet

Oslo kommune forvalter og drifter alle veiene som er inkludert i forslagene til nye verneområder. Innspill knyttet til forvaltning av kjørerettigheter på disse veiene er beskrevet over, i avsnittet om motorisert ferdsel og avsnittet om vassdragsanlegg.

Det aller meste av ferdsel i Østmarka skjer på grusveier, og per i dag bruker Oslo kommune store ressurser på å opprettholde standarden på disse grusveiene på et slikt nivå at de mange brukerne av

veiene svært sjeldent opplever ulemper. Dette bør videreføres. I forslagene til verneforskrifter unntas veivedlikehold fra det generelle forbudet mot tekniske inngrep, noe Oslo mener er bra og helt nødvendig.

Å opprettholde en veistandard som Oslo kommune har gjort gjennom mange år, krever ressurser til hyppig og jevnlig vedlikehold. Av og til kan det også innebære større vedlikeholdsarbeider som kan oppleves som en ulempe for allmennheten. I noen tilfeller kan det til og med være nødvendig med noen naturinngrep. Oslo kommune tolker at nødvendig veivedlikehold dekkes godt av forskriftsforslagene, men mener likevel at man bør vurdere å presisere noen tillatelser. Dette gjelder eksempelvis vegetasjonsrydding. I bestemmelsene om fredning av vegetasjon i forskriftsforslagene fremkommer det ikke en generell adgang til å drive nødvendig vegetasjonsrydding i forbindelse med veivedlikehold, ei heller etter godkjennelse fra forvaltningsmyndigheten.

Vegetasjonsrydding vil være et løpende behov. Tidvis vil det være behov for større rydding, for eksempel hvert tredje år, avhengig av naturforholdene langs veistrekningen. Vegetasjonsrydding er nødvendig for å opprettholde en viss sikt langs veien og rundt svinger, hindre gjengroing av lysledninger, strømledninger og liknende, og for å forhindre at det etableres såkalte grønne kanter langs veiene. Slike kanter kan medføre en betydelig dårligere egenskap til å drenere vekk vann ved regnvær, noe som kan medføre større skader på en vei.

Oslo kommune mener at forskriftene bør gi føringer for at vegetasjonsrydding er tillatt inntil 10 meter fra ytterkant av grøfter langs eksisterende veier. Vindfall eller annen vegetasjon som hindrer ferdsel på veiene, eksempelvis beverfelte trær, må alltid være tillatt å fjerne fortløpende.

Tidvis vil det være behov for større arbeider med selve veikroppen til en vei, selv om det gjerne er mange års mellomrom mellom disse tiltakene. Behov for slikt arbeid kan allikevel oppstå på kort varsel i forbindelse med flom. Med større arbeider menes det her større volum av tilførsel med steinmasser, utskifting eller anleggelse av ny veiduk, geonett eller liknende. Fra tid til annen kan det også være behov for mer omfattende grøftearbeid, utskifting av stikkrenner eller anleggelse av nye stikkrenner for å forhindre at vannet ødelegger veien.

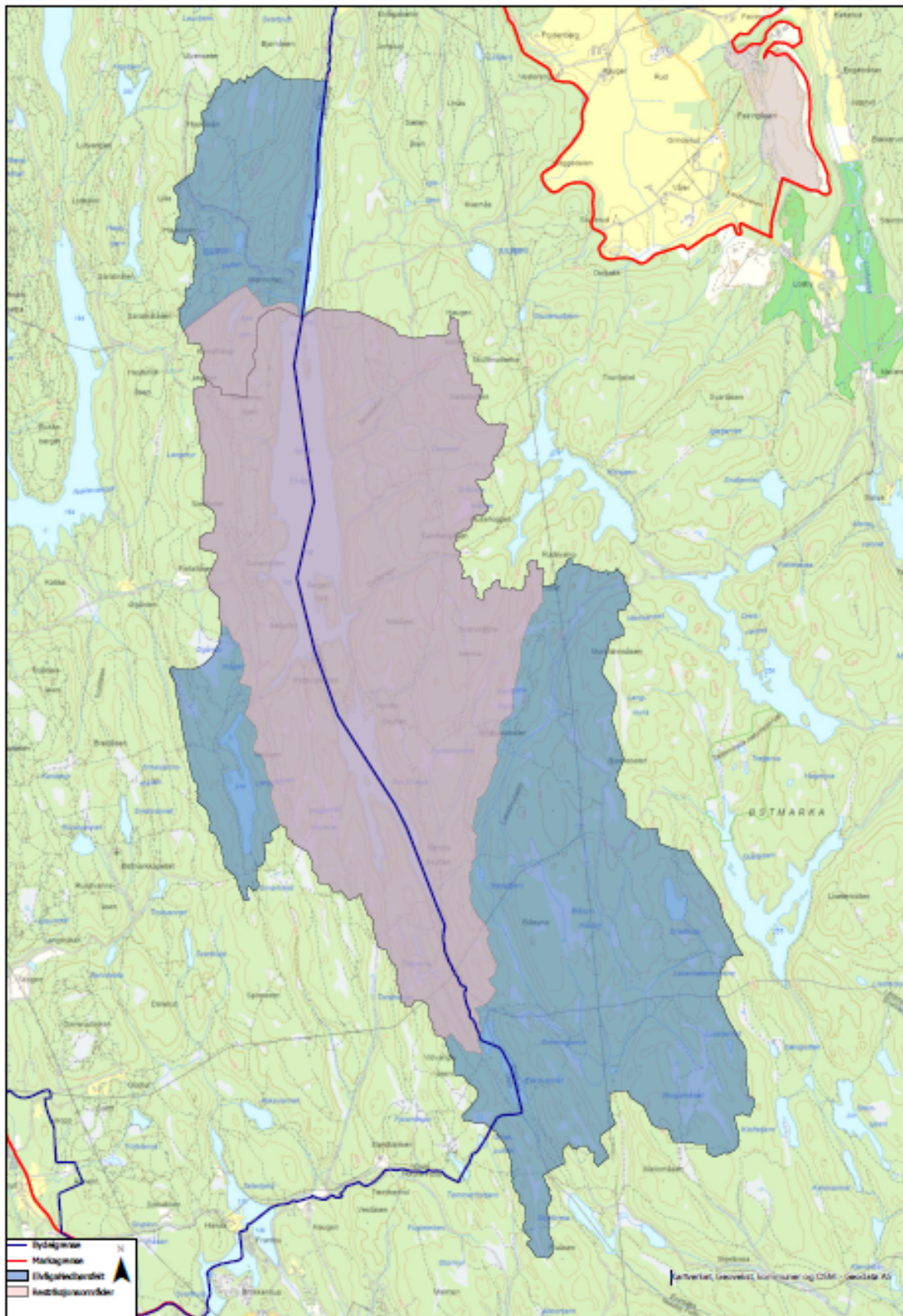
Felles for disse arbeidsoppgavene at de på kort sikt kan være til ulempe for allmennheten, både i form av fremkommelighet og i form av redusert friluftslivsopplevelse, da slike arbeider kan medføre at veien ikke ser pen ut på kort sikt. Allmennheten kan oppleve at slikt vedlikeholdsarbeid fremstår som anleggsarbeid. Oslo kommune mener likevel at slike arbeider vil være helt nødvendige også i fremtiden, for å opprettholde det gode ferdselstilbudet på veiene i Østmarka. Oslo kommune foreslår noen nye presiseringer knyttet til veivedlikehold under merknader til verneforskrifter lenger ned.

Drikkevann

Oslo kommune arbeider for tiden med ny arealdel i kommuneplanen. I denne skal det hjemles hensynssoner til drikkevannskildene. Innenfor hensynssonen skal det ikke utøves aktiviteter eller gjøres tiltak som kan medføre fare for forurensning av drikkevann. Dette innebærer blant annet at det ikke vil være tillatt å sette opp telt eller hengekøye eller på annen måte slå leir innenfor hensynsområdet. Det vil ikke være tillatt å raste nærmere enn 50 meter fra helt eller delvis isfrie vann, elver og bekker. Hensynsområdet er i overkant av 500 meter fra drikkevannskilde, avhengig av terrengformasjon.

Oslo kommune er usikre på om opprettelsen av en hensynssone for drikkevann med tilhørende strenge ferdselsrestriksjoner vil være forenlig med den friluftslivsutøvelsen som man ønsker seg i nasjonalpark og friluftslivsområder, eller eventuelt i naturreservat, og om det vil være juridisk grunnlag for vern etter naturmangfoldloven og markaloven i denne hensynssonen. Oslo kommune ber derfor Statsforvalteren vurdere de geografiske avgrensningene i verneforslagene opp mot Oslo kommunes ønske om opprettelse av hensynssone for drikkevann. Oslo kommune merker seg blant annet at de meget populære turmålene Langvann, Gullsmeden og Slettfjell vil bli betydelig berørt av dette.

Foreslått restriksjonsområde for drikkevann vises med rosa farge i kartutsnittet under.

Merknader til foreslåtte verneforskrifter

Oslo kommune foreslår følgende justeringer i forslag til forskrift for nasjonalpark i Østmarka:

- § 1: Oslo foreslår at «Området er også egnet til forskning og undervisning» erstattes med «Området kan også brukes til forskning og undervisning». Videre bør kulturmiljøverdiene også inngå i verneformålet.
- § 3, 1. ledd:
 - Når det gjelder forbudet mot «midlertidige bygninger», er det viktig at Oslo kommune kan sette opp hvilebrakker i forbindelse med ulike tilretteleggings- og skjøtselsoppgaver. Slike brakker brukes normalt bare i et par uker sammenhengende.
 - Oslo foreslår at forbudet mot vassdragsregulering utgår fra bestemmelsen.
- § 3, 2. ledd:
 - Det er to ulike bestemmelser knyttet til robåter og båter. Kanoer er ikke nevnt. Det er ifølge bokstav g tillatt med oppbevaring av robåt, men ifølge bokstav h bare lov med opplag av båter på steder markert på vernekart. Oslo kommune mener bokstav g er noe upresis. Det går ikke tydelig fram om det her er tenkt på land eller i vann. Det går heller ikke fram om det skal være noen tidsavgrensning. Oslo kommune erfarer at en del personer legger igjen kanoer/kajakker for å spare tid og energi på å transportere dem tilbake til utgangspunktet, og stiller spørsmål ved om denne type farkoster også bør inkluderes i forskriften.
 - Til bokstav a, «vedlikehold av eksisterende veier, bygninger, anlegg og innretninger», foreslår Oslo følgende tillegg eller bisetning; «herunder grøfting og nødvendig, midlertidig oppbevaring av masse».
 - Oslo foreslår en ny bokstav i; «Oppsetting av viltkameraer er tillat til forsknings- og oppsynsformål».
 - Oslo foreslår en ny bokstav j; «Grunneier har anledning til å sette opp skilt ved veier og parkeringsplasser for å informere publikum om kjøre- og parkeringsregler».
- § 3, 3. ledd:
 - Oslo foreslår en ny bokstav i; «Nødvendige oppgaver knyttet til tilsyn, vedlikehold og rehabilitering av vassdragsanlegg».
 - Oslo foreslår en ny bokstav j; «Opprettelse av godkjente bålplasser».
- § 4, 1. ledd:
 - Oslo foreslår en ny bokstav g; «vegetasjonsrydding i forbindelse med veiarbeid inntil 10 meter fra veiskulder».
 - Oslo foreslår en ny bokstav h; «vegetasjonsrydding i forbindelse med vassdragsanlegg».
 - Oslo foreslår en ny bokstav i; «Oslo kommune kan hogge et begrenset antall store juletrær i forbindelse med sin ordinære drift og gjennomføre nødvendig tilrettelegging for dette».
- § 6. Oslo foreslår en justering av teksten til; «Det er forbudt å skade og ødelegge kulturminner. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes. Forvaltningsmyndigheten kan, i samråd med kulturminnemyndigheten, gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner og nødvendige tiltak for å bevare og styrke biologisk mangfold».
- § 7, 2. ledd: Det er uklart hva som menes med organisert bruk av hest. Vil for eksempel seks personer som rir fra samme stall regnes som organisert bruk av hest? Eller tenker man på kanefart, en transportform som er regulert etter motorferdselloven. Oslo foreslår at forskriften tydeliggjøres på dette punktet.

- § 8, 2. ledd:
 - Oslo foreslår at bokstav d endres til: «oppkjøring i forbindelse med skiløyper avmerket på temakart for skiløyper. Oppkjøring av skiløype i sone A skal begrenses til eksisterende enspors hovedløype»
 - Oslo foreslår en ny bokstav g; «nødvendig motorferdsel i forbindelse med arbeidsoppgaver knyttet til vassdragsanlegg».
- § 8, 3. ledd:
 - Oslo foreslår ny bokstav g: «nødvendig motorferdsel i forbindelse med merking og rydding av upreparerte løyper innenfor den foreslåtte nasjonalparken.»
 - Oslo foreslår ny bokstav h: "nødvendig motorferdsel for frakt av utstyr ved arbeid på skiløypene."
 - Oslo foreslår ny bokstav i: «kjøring på veiene i forbindelse med arbeid på stier og løyper.»
 - Oslo foreslår ny bokstav j: "motorferdsel med gravemaskin der det skal gjennomføres tiltak på løypenettet."
- §10: Oslo foreslår følgende supplerende tekst:

«Det er tillatt med:

 - Drone i offentlig tjeneste og/eller til skogkartlegging og forskning

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

 - bruk av kjemiske plantevernmidler på uønskede arter som ikke lar seg bekjempe på annet vis»
- § 13: Oslo foreslår at følgende tekst legges til: «Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. Naturmangfoldloven § 47. Kulturminnemyndigheten kan iverksette tiltak for å skjøtte og istandsette automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven § 11a».

Videre foreslår Oslo kommune følgende justeringer i foreslått forskrift for friluftslivsområde etter markaloven:

- § 3, 2. ledd, bokstav d Oslo foreslår en justering av teksten til; «Det er forbudt å skade og ødelegge kulturminner. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes. Forvaltningsmyndigheten kan, i samråd med kulturminnemyndigheten, gi tillatelse til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner og nødvendige tiltak for å bevare og styrke biologisk mangfold».
- § 7: Oslo foreslår følgende nye bestemmelser; «Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til opprettelse av godkjente bålplasser».
- § 9: Oslo foreslår følgende supplerende tekst; «Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet. Kulturminnemyndigheten kan iverksette tiltak for å skjøtte og istandsette automatisk fredete kulturminner, jf. kulturminneloven § 11a».
- Oslo foreslår i tillegg å innta følgende bestemmelser:

«Det er tillatt med:

 - Drone i offentlig tjeneste og/eller til skogkartlegging og forskning

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

 - bruk av kjemiske plantevernmidler på uønskede arter som ikke lar seg bekjempe på annet vis».

Med vennlig hilsen

Irene Kahelelani Tanke
seksjonssjef

Gro Koppen
spesialrådgiver

Kopi til:

Byantikvaren
Bydel Alna
Bymiljøetaten
Byrådsavdeling for byutvikling
Eiendoms- og byfornyelsesetaten
Plan- og bygningsetaten
Regionkontor Landbruk Oslo Rælingen Og Lørenskog
Vann- og avløpsetaten

Vedlegg

Protokoll fra bystyrets møte 01.03.2023